NE ÉRTÉKELJÜK ÁT ÉRTÉKEINKET!

ÖSZTÖNZÉS A KÜLÖNBSÉG HELYES ÉS ALKOTÓ KIALAKÍTÁSÁRA

DOMINIK KLENK

Az emberi potenciál kezdettől a férfi és nő feszültséggel teli polaritásában gyökerezik. Nőies éppúgy nem létezik önmagában, mint férfias. Csak az „egymással“ és az „egymás felé“ viszonylatában ismeri fel önmagát a nő mint nő, és önmagát a férfi mint férfi. Ebből már ki is derül, hogy miben áll a különleges feladat: annak a feszültséggel teli alkotó viszonosságnak a kialakításában, amelyben egy titok lakozik. Mivel már leszoktunk arról, hogy titkokkal éljünk együtt, és számunkra már minden csak megfejtendő rejtvénnyé vált, veszendőbe ment az az összefüggés, amelyben egymást férfiként és nőként meg tudjuk ismerni, és el tudjuk fogadni. A nagy titkok kerete Isten valósága és a hozzá fűződő viszonyunk. Belőle eredően és rá vonatkozóan tárul fel előttünk a történelem, a generációk és a nemek horizontja. Ahol ez az öszszefüggés elhomályosul, ott a nemi identitás többé vagy kevésbé önkényes konstrukcióként jelenik meg, és vagy az uralkodás eszközeként, vagy a kötetlen és végül is kötelezettség nélküli saját elgondolások játékteréül szolgál.

Méltósága megéléséhez és megtartásához az ember nem mondhat le identitásáról. Az embernek meg kell tanulnia „én“-t mondani. Ez az „én“ csak egy érési folyamat során alakul ki, és mértékadó módon a kapcsolatok tapasztalati terében képződik: „Az én a te által születik.“ (Martin Buber) Ahol a kapcsolatok homályosak és diffúzak, mert az embertárs „te” mint férfi vagy nő, mint apa vagy anya, mint fiú vagy lány, mint fivér vagy nővér nem egyértelmű, ott az „én”-t is diffúzan és homályosan élik meg.
Ahol pedig a saját identitás a másik kárára akar érvényesülni, ott megfagy a kapcsolat: az én visszaél az embertársával azáltal, hogy az önigazolás eszközéül használja. Mindketten elveszítik az élő kapcsolat viszonosságát, és a megszilárdult frontokon egymás ellenségeként találják magukat.
Az emberek, különösen is a nemek közötti béke és igazságosság utáni vágy alapjában véve az identitás és a megbecsülés, az egyenlőség és végül is a teljesség utáni ősi vágy. Emberemlékezet óta ez a vágy képezi az összes etikai norma és követelés alapját.

UTÓPIA HELYETT ETHOSZ

Az antropológia és az etika nem légüres térben jön létre. Történelmileg alakultak ki, de semmi esetre sem önkényesen. Azt, hogy ezek kedveznek-e az élet kultúrájának, minden generáció esetében újra meg kell vizsgálni: be kell válniuk. A gender mainstreaming-aktivisták az igazságosság, a nemek és az egyenlőség olyan elméleti fogalmaival és koncepcióival operálnak, amelyek nem a társadalom tapasztalati értékeiben gyökereznek, és nincsenek ezekkel hitelesítve. Életterünket egy utópia kísérleti terepévé teszik.
Ez viszont nem ad megfelelő választ a nemi kérdés világszerte jelentkező kihívásaira. Vannak etikai alapelvek, amelyeket a következő generációk érdekében nem szabad könnyelműen, ideológiai megrövidítésekkel kiüresíteni.

Igazságosság:

A nemek közötti egyenlőség megteremtése tulajdonképpen alapvető a társadalmi igazságosság követelménye szempontjából.

Egyenjogúság:
A nők háttérbe szorításának ténye, egészen a kegyetlen elnyomásig, világméretű botrány, amely fölött nem hunyhat szemet egyetlen társadalom — kultúra és vallás — sem. A politikus és etikus cselekvésnek az alkotmányunkban is rögzített egyenjogúság iránti igényen kell megméretnie magát.

Emberi méltóság:
Az ember méltóságát az garantálja, hogy Isten képmása. Az izraelita-keresztény felfogás szerint ez a férfi és nő egymást kiegészítő voltában bontakozik ki. Az ember nem konstrukció, hanem teremtmény. Nem létezik az ember mint elvont fogalom, mint nem nélküli vagy többnemű lény.

A férfi és a nő viszonya:
A kultúra és társadalom mindig az egymással kapcsolatban levő nők és férfiak alkotóerejéből jön létre. Életképes magja a család egységében gyökerezik, amely férfiból és nőből, és a kapcsolatukból létrejövő utódokból áll. Az apaság és anyaság egyedülálló, pótolhatatlan és egymást kiegészítő módon alkotja a családot. Ezért a házasság és a család védelme, a szülői állapot tisztelete és a nemek közötti békét segítő társadalmi keretfeltételek biztosítása mindent megelőzően elsőbbséget élvez.

A gender mainstreaming égisze alatt kidolgozott stratégia alkalmatlan arra, hogy ezeket az értékekek a következő generációnak közvetítse — sőt annak ellene hat:

- Az olyan egyenlőség-elképzelés, amely az eltérések elsimítását tűzi ki célul, nem válik be. A gender mainstreaming felcseréli az egyenlőséget az azonossággal, és az identitás különbségét (férfi, nő) az identitás nélküliség (gender) sokféleségével kívánja megszüntetni.
- Az az antropológia, amely a nemek egymást kiegészítő voltát tagadja, és le akarja győzni a kétneműséget, nem jövőképes.
- Az olyan kultúrafelfogás, amely a nőiességet és a férfiasságot egy kötelezettség nélküli szerepjáték felcserélhető paramétereire redukálja, megakadályozza az identitás kialakulását, és ezzel alapvető kultúraképző és megtartó erőket bomlaszt fel.
- Az olyan társadalmi forma, amelyben ellehetetlenítenek minden nemhez kötődő munkamegosztást, intellektuális konstrukció marad, amely elmegy az élet feltételei mellett, és figyelmen kívül hagyja a férfiak és nők képességeit.
- Az a szabadságideál, amelyben feloldódik a nemek és a generációk közötti szövetség, és amely abszolutizálja az egyéni autonómiát, a kötetlenség totalitását hozza létre.

AZ ÉLET KULTÚRÁJÁNAK BIBLIAI PERSPEKTÍVÁJA

Az ember teremtmény, aki a létét alkotója szeretetének köszönheti — és erre a szeretetre továbbra is rászorul. Ez a fajta rászorultság túlzott elvárásnak tűnhet a számunkra — de mivel szerető Teremtőnk az embert erre képesnek tartja, ez az elvárás önmagunk szeretetének és az élet továbbadásának ígéretét is tartalmazza. Isten szeretett és szerető embereket teremtett a saját képmására. Egymásra utalt férfiként és nőként csak együtt alkotják a teljes képmást (Ter. 1,27).
A testükbe és lelkükbe — szervezetükbe és szellemükbe — kódolt különbség részt ad nekik a teremtés folyamatából: a másikhoz fűződő kapcsolatuk révén teremtődik meg az új élet lehetősége.
A gender-perspektíva megalkotói úgy látszik elvesztették a reményét annak, hogy ez a feszült viszony egyenértékűségben kialakítható lenne. Jaques Derridának a differencia és a hierarchia azonos eredetéről szóló rezignált tézisához ragaszkodnak: „A másik mindig az, amit elvetettünk“.

Aki viszont rezignál (re-szignál), az törli az aláírását abból a szeretetszövetségből, amelyet Isten az emberrel kötött. Egy élő kapcsolatban nem „egy másik, ami“ szerepel, hanem csak „a másik, aki“ mindig egy egyedi és méltósággal rendelkező személy. Ennek a bibliai teremtési rendnek és hozzárendelésnek a horizontján a másik mindig az, akit szeretünk.

TELJESÍTMÉNY VAGY IDENTITÁS — ÁR VAGY ÉRTÉK?

A nemek közötti különbség feloldására való törekvés tehát azt a rászorultak közötti viszonyt mondja fel, amely a szerető befogadásban és a szerető ajándékozásban áll. A rászorultság azonban megmarad.
Kárpótlást ezután már csak a csere kínál — teljesítés ellenében teljesítést, ár ellenében árut. A létrehozott azonosság egyetlen mércéje a piacban való részvétel. Ez azt jelenti, hogy minden nyersanyaggá válik, és mindenre ártáblát tűznek ki. Aminek nincs ára, értéktelen. Délben a munkahelyi ebédlőben idegeneknek ételt kiadni kereső tevékenység. Otthon a saját gyermekeinknek adott ebédért nem kapunk térítést — ezért nincs értéke? Az időigényes innovációs projektek tekintélyt élveznek a vállalatoknál, és jól megfizetik ezeket. Az időrabló önkéntes társadalmi elfoglaltság anyagilag nem fizetődik ki — emiatt nem hoz hasznot?

Egy ügyletnek ki kell fizetődnie, az egyenlet jobb és bal oldala azonos, a hiány összege nulla. A növekedés során a kapcsolatok viszont egyenlőtlenségekből táplálkoznak, és sohasem simán bontakoznak ki. Viszont mindig megmarad egy többlet.
A gender mainstreaming képtelensége éppen abban áll, hogy tagadja az elidegeníthetetlen identitás minőségét. Ehelyett „sokféleségként“ felcserélhető opciók mennyiségét hozza létre.
Paradox módon tehát a gender mainstreaming éppen azt erősíti meg, ami ellen harcolni látszik: a piac könyörtelen mechanizmusait.

Az a társadalom, amely minden értékteremtést a piacnak enged át, el fogja veszíteni értékalapját. Észre kell vennünk, hogy a tisztességes és fenntartható gazdaság olyan alapokon nyugszik, amelyeket önmaga nem tud megteremteni. Ezen alapok megszerzésének kitüntetett helye a személyes kapcsolatok elkötelezett kerete, különösképpen is a család. Csak elkötelezett kapcsolatban lehet a különbözőség tapasztalatát, amelyet különben fenyegetésként érzékelünk, alkotó módon alakítani, és etikus módon integrálni. Az értékek tiszteletére, a szolidaritásra, az empátiára és a gondoskodásra való késztetések alakítják ki az igazságosság iránti érzékenységet. Ezért az állam „általános feladata“ kell hogy legyen az ilyen szervezetek megtartása és támogatása. Több, mint kérdéses, hogy a gender mainstreaming lenne ehhez a megfelelő stratégia.

A FÉRFI ÉS A NŐ BÉKEKÖTÉSE

A politikában, társadalomban és tudományban részt vevő keresztényektől elvárható, hogy megalapozottan foglaljanak állást a generációnkat foglalkoztató kérdésekkel kapcsolatban.
Ez magában foglalja az arra való készséget is, hogy vallásos előítéletek nélkül, de az evangéliumban gyökerező teológiai egyértelműséggel nézzenek szembe a mindenkori korszellemmel, és nézzenek körül jövőképes alternatívák után. A gender-perspektívával a háttérben új aktualitást kap Pál apostol figyelmeztetése (Róm. 12,2): me syschematizeste! (görög), „Ne hasonuljatok a világhoz” — Ne hagyjátok magatokat sematizálni, ne alkalmazkodjatok ennek a korszaknak a sémáihoz! Maradjatok eredetiek! Óvatosan bontakoztassátok ki életetek méltóságát és teremtő titkát. Legyetek éberek, és változtassátok meg gondolkodásmódotokat — tanuljatok meg az evangélium szerint gondolkodni.

A legnyilvánvalóbb és egyben legnagyobb kihívás egy olyan mindennapi kultúra kialakítása, amelyet a kölcsönös figyelem jellemez. Ez azt jelenti, hogy a férfiak és a nők kiegészítik és korrigálják egymást, megbocsátanak egymásnak, és megbíznak egymásban. Ez azt is jelenti, hogy derűsen és humorral bontakoztatjuk ki közösen a nemek változatos adottságait és tökéletlenségeit. Konkrétan így munkálkodhatunk a nemek közötti béke megkötésén.